

RÖPORTAJ

Maha Salih: “ARAP KADINININ ÖNEMLİ YERLERDE ETKİN OLMA İSTEĞİ GAYET AÇIKTIR”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

Arapçadan Çeviri:
Talha Özmen, Araştırma Asistanı

“
Arap kadınlarının siyasi hayatıyla ilgili duruma bakıldığında, karar alma pozisyonlarındaki katılımlarının kabul edilebilir olduğunu söylemek hâlâ pek mümkün değildir.

Abdenmour Toumi: Arap dünyasındaki kadın sorunu, en karmaşık toplumsal sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir. Siz bugün Arap ve Doğulu kadınların, özellikle toplum içerisinde gösterdikleri başarılarından memnun musunuz?

Maha Salih: Öncelikle bu mütevazı ve kaliteli görüşme için teşekkür ederim. Sorunuzla ilgili olarak başlayacak olursak, en başta bu konunun hassas ve karmaşık olduğunu belirtmek isterim. Dediğiniz gibi, siyasi, ekonomik ve sosyal faktörler ve bunlardan kaynaklanan sağlık, eğitim ve hukuk içerisinde gösterilen girişimler hakkındaki faaliyetlerden tam anlamıyla razı olduğumu söyleyemem. Arap kadınlarının siyasi hayatıyla ilgili duruma bakıldığında, karar alma pozisyonlarındaki katılımlarının kabul edilebilir olduğunu söylemek hâlâ pek mümkün değildir. Özellikle yüksek birikime sahip olan bir Arap kadının, Batı

Kimdir?

Maha Salih;

Arap Devletleri Ligi çatısı altında faaliyet gösteren Ürdün Arap Kadın Liderler Birliğinin Başkanı Maha Salih, aynı zamanda Diyar el-Nagab sitesinde yer alan Ain el-Diyar gazetesinin editörüdür. İnsani yardım faaliyetleriyle tanınmaktadır bununla birlikte Ürdün'deki mülteci kamplarında Filistinli mültecileri eğitmek için gönüllü bir gençlik ekibinin kurucusu ve destekçisidir. Özel gereksinimli çocukları eğitmek için “Çocuğunuzu Yükseltin” girişimini başlatmasının yanı sıra sosyal meseleler üzerinden farkındalık yaratma dersleri vermektedir.

dünyasında hassas ve önemli pozisyonları işgal etmiş, layık bir seviyeye ulaştığını görmekten ardından siyasi hayatta yer alamaması gerçekten üzücüdür. Bununla ilgili örnek verecek olursak, NASA uzay ajansında ve bir bütün olarak dünyadaki diğer önemli pozisyonlarda ve buna ek olarak ABD Başkanı Joe Biden'ın yönetiminde önemli görevlere üstlenen bazı Arap kökenli kadınlardan bahsetmek mümkündür ve bunun örnekleri bir hayli çoktur. Arap dünyası için söyleyecek olursak, kadınların devlet düzeyinde değişiklik yapma ve önemli kararlar alma yeteneğine olan güven eksikliği ne yazık ki hâlâ en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat Tunus Devlet Başkanı Kays Said'in başbakanlık görevine bir kadın seçerek attığı çok önemli adımın altını çizmek gerekir. Tunus, kadınlara hak ettikleri çalışma sistemi ve güveni bakımından önem veren önder ülkelerden biri oldu. Bu tarz örneklerin Arap dünyasında çoğalmasını canı gönülden temenni ederim.

“

Karşılıklı güvenin inşa edilmesi ve kadınların istikrarlı şekilde güvenli bir sosyo-politik ortama sahip olabilmesi için bölgedeki devletlerin öncülüğünde daha birçok şeyin değişmesine ihtiyaç vardır.

”

Ekonomik olarak baktığımız zaman ekonominin, toplumun refahı için her zaman kilit bir unsur olduğunu görmekteyiz. Ancak Covid-19 ve benzeri krizlerin ortaya çıkması ve sonucunda fakirlik,

yoksulluk ve benzeri olumsuzlukların gündeme gelmesi, genç kesimin çalışmaya olan heveslerinin azalmasına sebep olmuş ve genç kadınların rollerini olumsuz etkilemiştir. Sosyal yönden baktığımızda ise durumun bir hayli farklı işlediğini görmek mümkündür. Sosyal medyanın reklam alanındaki takipçi sayısı sorunu, ne yazık ki birçok kadını ucuz bir meta hâline getirmiştir. Birçok Arap geleneğine uygun olmayan ve yetiştirildiğimiz değerlerle çelişen sosyal medya uygulamaları, ne yazık ki kültürel değerlerimizin dağılmasının yanı sıra ailenin de dağılmasına sebep olmuştur. Ancak sosyal medyanın, evlerinden çalışmak üzere bir restoranın veya bir giyim mağazasının kirasını ödeyecek maddi gücü olmayan bazı kadınların ön plana çıkmasını sağladığı yorumu yapılabilir. Sonuç olarak, Arap kadınının önemli yerlerde etkin olma isteği gayet açıktır. Ancak bana kalırsa, karşılıklı güvenin inşa edilmesi ve kadınların istikrarlı şekilde güvenli bir sosyo-politik ortama sahip olabilmesi için bölgedeki devletlerin öncülüğünde daha birçok şeyin değişmesine ihtiyaç vardır.

Abdenour Toumi: Doğu toplumunda, kadın-erkek özgürlüğü ve eşitliği konusunu çok duyuyoruz. Bölgedeki değişim yolunda etkili bir faktör olarak Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinde kadın özgürlüğü konusuna ilişkin görüşünüz nedir?

Maha Salih: Kuzey Afrika ve Ortadoğu toplumundaki kadın-erkek özgürlüğü ve eşitlik konusunun bölgedeki değişimin seyrinde etkili bir faktör olup olmadığını sorarsanız eğer, cevabım Arap kadınlarının büyük bir bölümünü tatmin etmeyecektir. Bunu açıkça belirtmek isterim. Çünkü bu konu, Arap kadınlarının genel olarak kullandığı yanlış ve yankı uyandıran sloganlara karşı aşırı duyarlı olmama yol açmakta. Kadın-erkek eşitliği konusu, içinde birçok çelişki ve karmaşıklığı barındıran, aynı zamanda uzun bir açıklamayı taşıyan esnek bir slogan hâline geldi artık. Kadınların her alandaki yeteneklerine saygı duyulmasını ve önce kendilerine, daha sonrasında topluma yarar sağlamaları konusunda kendilerine fırsat verilmesini istiyorum. Kadınların sahip oldukları potansiyel enerjiyi filiz-

lendirebilecekleri sağlıklı ortamın oluşturulması ve sonraki nesillerin bir kadının başarılarından yararlanmaları için kadınlara bilgi ve birikim sağlayabilecek elverişli bir ortamın hazırlanması için çağrıda bulunuyorum. Kadınlara yılmaz asker olarak kalmasını sağlayacak özgüven, irade ve kararlılığı kendilerinde yaratmak için elde ettikleri başarıların saklanması için çağrıda bulunuyorum.

Abdennour Toumi: Doğulu ve Arap kadınlar, özellikle bugün, merkezî devlet kurumlarında (idari ve hatta askerî olarak) yüksek konumlara ulaştılar. Ancak toplumdaki sıradan kadınlar, bazı doğu toplumlarında tacize uğrayarak ve meşru haklarından mahrum kalarak sokak saldırganlığı kültüründen mustarip olmaya devam ediyorlar. Bunu nasıl değerlendirirsiniz?

Maha Salih: Kadınlar her ne kadar üst düzey mevkilerde görev alsalar da bazı doğu toplumlarındaki kadınlar, taciz ve meşru haklarından mahrum bırakılma da dâhil olmak üzere sokak saldırganlığı kültüründen mustarip olmaya devam etmekte. Arap kadınlarının Arap dünyasında ba-

şaradıklarından ne kadar memnun kaldığımı ya da kanaati-

min ne ölçüde olduğunu bir önceki konuşmamda belirtmiştim. Ancak bir önceki yanıttımdan farklı olarak buraya birkaç eklemeye bulunmak isterim. Bir erkeği, genç yaştan itibaren kadın onurunu ve haklarını korumak için eğitmezsek çalışma hayatında kadınların yanında yer almasına hiçbir zaman saygı duymayacaktır. Kadınlara yönelik saldırgan davranışlara karşı caydırıcı yasalar çıkarmazsak toplumda kadınları aldatma düşüncesi ardına kadar açık kalacaktır. Kadına karşı suç işlendiğinde kişilere hak ettiği cezalar verilmezse kadın hiçbir zaman galip gelmeyecektir. Dolayısıyla buna benzer birçok faktörün toplumda yer alması, Arap kadınların devlette hayati ve önemli pozisyonlara erişmesini engelleyen nedenler arasında yer almaktadır.

Abdennour Toumi: Arap Kadın Liderler Birliği başkanı olarak, birlik içinde Arap toplumlarında kadına yönelik şiddet olgusuna karşı koruma ve duyarlılık sağlamaya yönelik genel bir politikanız var mıdır?

Maha Salih: Biz Arap Kadın Liderler Birliği olarak farkındalık kampanyaları, tavsiyeler ve rehberlik yoluyla şiddeti azaltmak için çeşitli araç ve yöntemlerle ve Ürdün şubesindeki hukuk komitesini etkinleştirerek kadınların haklarını, neler istediklerini sormaya cesaret edebilmeleri için soruşturma ve ücretsiz danışma kapısını her zaman açık tutmaya çalışıyoruz. Kadını güçlendirmek, kadına yönelik şiddeti azaltmanın anahtarıdır. Çevresinde, toplumunda ve ülkesinde güçlü bir kadın, aslı toprak dalı gök olan meşe ağacı gibidir. Bu

nedenle üzerinde çalıştığımız şey, kadınları güçlendirmek, eğitmek ve onlara varlıklarını ve güçlerini inşa etme ve sadece tüketici değil, aktif ve üretken olma fırsatı vermek olacaktır. Bana göre, okyanustan Körfez'e kadar tüm Arap dünyasında şiddetin tüm biçimlerini ortadan kaldırmak için en uygun çözüm bu olacaktır.

Abdennour Toumi: Arap bölgesi, 2011 yılında Arap devrim dalgalanının ortaya çıkmasından bu yana siyasi ve sosyal düzeyde gelişmeler ve toplum içinde niteliksel dönüşümler yaşıyor. Bu devrimlerin belirleyicileri ve bazı Arap ülkelerinde barışçıl güç transferi değişim denkleminde bir aktör olarak Arap kadınlarını nasıl etkiledi?

“ Batı bağımlılığına sahip kimi Arap rejimlerinin bazı gizli ajandaları nedeniyle bu devrimler ne yazık ki şahsi hesaplaşmalara dönüştü ve gerçeği ezmek için tankın arkasından yalanın yükselmesine ve ardından özgürlük ve hak taleplerinin henüz tomurcuklanmadan yok olmasına neden oldu.

” **Maha Salih:** Arap Devrimleri ya da sözde Arap Baharı, sahnenin gereklerine göre daha önce var olmayan yeni bir ideoloji yarattı. Bu devrimlerin kıvılcımı, tüm Arap halklarının insana yakışır bir yaşam, adalet ve barış talepleri sonrasında ortaya çıktı. Ancak Batı bağımlılığına sahip kimi Arap re-

jimlerinin bazı gizli ajandaları nedeniyle bu devrimler ne yazık ki şahsi hesaplaşmalara dönüştü ve gerçeği ezmek için tankın arkasından yalanın yükselmesine ve ardından özgürlük ve hak taleplerinin henüz tomurcuklanmadan yok olmasına neden oldu. Tutumlar ve değerler değişti, karşılığında iddialar azaldı. Tanık olduğumuz şey, en adil olanın değil, en güçlü olanın etkin olduğu bir ortamdır. Kötümser görünmek istemem ama manzara kasvetli ve içimizdekiler değişip önceliklerimizi belirleyene kadar bir değişiklik olmayacaktır.

Abdenmour Toumi: Arap toplumlarındaki değişim ve gelişim sürecinin başarisında kadınların rolü ve sorumluluğu nedir?

Maha Salih: Şunu açık bir şekilde belirtmek isterim ki Arap toplumlarındaki değişim ve gelişim yolunun başarisında kadınların rolü fazladır. Ben, var gücümle çalışarak ve tüm enerjimi gelişmeye adanmış bulunaktayım. Tek elin alkışlaması imkânsızdır, bu nedenle çalışma

ve başarı kıvılcımının, büyük hayal kırıklıklarının ve zorlukların ışığında sönmemesi için rolümüz artık çok daha büyüktür. Bin millik yolculuk bir adımla başlar ve atılan adımlar sonrasında bir daha geriye gitmemek için her zaman sabır ve profesyonel çalışma gereklidir. Unutulmasın ki sıkı çalışmanın rahminden umutlar yaratılır.

Abdenmour Toumi: Arap feminist elitleri arasında örneğin tesettürlü ve tesettürsüz kadın arasında tartışma noktası oluşturmaya devam eden ideolojik bir mesele var. Bu, Arap dünyasındaki feminizm meselesinin, tesettürsüz "liberal/laik" kadının marifeti olduğu anlamına mı geliyor?

Maha Salih: Liberalizm bir terim olarak özgürlük ve eşitlik anlamına gelir. Kadın peçeyi aklına değil, başına takmaktadır. Fakat bazı katı liberalizm-sekülerizm savunucuları, kadınların örtünmesini bir tehdit ve geri kalmışlık olarak görüyor. Bazı liberaller özgürlük-

leriyle övünürken kendilerinden farklı olanlar için ister istemez kafesler yaratmakta. Bence standartlar, inançlara ve ilkelere göre değil, kaprislere göre şekillenmeye başladı. Önemli görevler, kadının giydiği kıyafete göre değil, kadının çalışma kabiliyetine göre verilir. Bu örneği de ABD'deki özgürlüklere saygı ve Arap asıllı Amerikalı Kongre üyesi İlhan Ömer'e adanmak isterim. Onun taktığı peçe, o koltuğa oturmasına hiçbir zaman engel olmadı. Dar görüşlülere demek isterim ki olduğunuz yerde kalın, başkalarının tercihlerine saygı duymadığınız sürece hiçbir yere varamayacaksınız.

Abdenmour Toumi: Arap toplumlarında Arap Kadın Liderler Birliğinin faaliyetleri hakkında son olarak ne söylemek istersiniz?

Maha Salih: İşitme-görme engelli ve özel ihtiyaçları olan çocukları eğitmek gibi ve özellikle dezavantajlı gruplarda eğitimin ulusların yükselmesindeki önemi nedeniyle eğitim alanında çalışmaya başladım. Şu anda Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) ile bir iş birliği geliştirme sürecindeyim. Böylece coğrafi alanımı Ürdün'deki diğer kamplarla birlikte gelecekte Lübnan ve Mısır gibi mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerdeki diğer kampları da kapsayacak şekilde genişletebilirim. Çelişkiler, engeller, karmaşıklıklar ve zorluklarla dolu bir toplumda etkili olmak ve eleştirilerimizi dikkate sunmak için var gücümle çalışıyorum. Etkileyici aktör olmanın ve yaratıcılığa yol açacak olumlu değişim arayışının anlamı da burada ortaya çıkıyor. ■

